

Sammanfattning av Europadomstolens dom den 21 januari 2011 i målet M.S.S. mot Belgien och Grekland, nr 30696/09 (Grand Chamber)

En överföring enligt Dublinförordningen från Belgien till Grekland av en afghansk asylsökande medför kränkningar av såväl artikel 3 som 13 av båda länderna. Detta bl.a. med hänsyn till bristerna i den grekiska asylprocessen, förhållandena i förvar och levnadsförhållandena i stort för asylsökande i Grekland.

Bakgrund

Sökande i målet är en afghansk man, MSS, som reste in i EU genom Grekland. I februari 2009 ansökte han om asyl i Belgien. Med hänvisning till Dublin II förordningens ansvarighetsregler överfördes MSS i juni 2009 till Grekland. Vid ankomsten till Grekland togs han genast i förvar nära flygplatsen i Aten. Tre dagar senare släpptes MSS ur förvaret och tilldelades ett kort som visade att han var asylsökande och fick beskedet att registrera sin adress hos polisen för att kunna bli kontaktad om sin asylansökan. I avsaknad av bostad och medel att försörja sig levde MSS därefter på gatan. När MSS sedan försökte fly landet under falsk identitet, greps han igen på flygplatsen och placerades i förvar under en vecka, innan han på nytt fick leva på gatan.

Parternas huvudsakliga inställning i Europadomstolen

MSS anförde bl.a. följande. – De förhållanden han utsattes för i förvaret i Grekland samt de svåra levnadsförhållanden han utsattes för utanför förvaret är sådana att de utgör omänsklig och förnedrande behandling i strid med artikel 3. Vidare medför bristerna i den grekiska asylprocessen att han riskerade att återsändas till sitt hemland utan någon föregående egentlig bedömning i sak av hans asylansökan. Således saknade han i Grekland tillgång till ett effektivt rättsmedel vilket strider mot artikel 13 i förening med artiklarna 2 och 3. Genom att överföra honom till Grekland, med vetskap om bristerna i den grekiska asylprocessen, utsatte den belgiska staten honom för en risk att återsändas till hemlandet i strid med artikel 2 och 3. Genom överföringen till Grekland utsatte Belgien vidare honom för förhållanden i förvar och levnadsförhållanden i strid med artikel 3. Några effektiva rättsmedel mot beslutet om överföring i strid med artikel 2 och 3 fanns inte heller tillgängliga i Belgien vilket utgör ett brott mot artikel 13.

Grekland anförde bl.a. följande. – MSS har inte lagt fram någon bevisning för att han skulle ha utsatts för omänsklig eller förnedrande behandling i förvaret. Förvarslokalerna är, tvärtom mot vad MSS anför, lämpligt utrustade för korta vistelser för asylsökande. MSS tillbringade dessutom endast kortare perioder i förvaret. MSS rättigheter enligt artikel 3 har således inte kränkts i förvaret. MSS levnadsförhållanden efter frisläppandet är vidare ett resultat av hans egna beslut och underlåtenhet. Istället för att investera sina resurser i ett boende valde han att satsa på att fly landet. Hade MSS följt instruktionerna och uppsökt polisstationen hade myndigheterna kunnat agera föra att ordna en bostad åt honom. När myndigheterna väl blev medvetna om situationen vidtogs nödvändiga åtgärder och MSS har nu fått en plats på ett vandrarhem, men eftersom han inte lämnat någon adress till myndigheterna har man inte kunnat meddela honom om detta. I den rådande situationen får det ankomma på MSS att träda fram och försöka förbättra sin situation medan allt som MSS gjort istället indikerat att han inte har någon avsikt att stanna i Grekland. Oavsett finns det ingen bestämmelse i konventionen som föreskriver en rätt till bostad eller politisk asyl.

Belgien anförde bl.a. följande. – Trots förekomsten av brister i det grekiska asylsystemet får det anses att Grekland har vidtagit tillräckliga åtgärder för att efterfölja sina åtaganden enligt unionsrätten och avseende mänskliga rättigheter. Grekland har vidare uttryckligen utfäst sig att iakttä principen om non-refoulement och en sökande kan också, väl i Grekland, vända sig till Europadomstolen och om nödvändigt begära interimistiska åtgärder. Således utgjorde MSS överföring till Grekland inte någon kränkning av artikel 3. Vidare fanns flera nationella rättsmedel tillgängliga för MSS som motsvarar kraven i artikel 13 vilka han inte uttömde.

Europadomstolens bedömning

Förhållandena i grekiskt förvar

Europadomstolen noterar de svårigheter som de länder som utgör EU:s yttre gräns ställs inför som ett resultat av den ökade inströmningen av migranter och asylsökande men understryker att detta, med hänsyn till artikel 3:s absoluta karaktär, inte kan frånta dessa stater deras skyldigheter. Till följd av överenskommelsen i juni 2009 om att ta emot MSS har grekiska myndigheter varit medvetna om hans status som en potentiell asylsökande. Trots detta placerades MSS omedelbart i förvar vid ankomsten, utan någon ytterligare förklaring, vilket enligt flertalet rapporter är en utbredd praxis. MSS påståenden om polisbrutalitet och undermåliga faciliteter i de grekiska förvaren bekräftas av flertalet rapporter från internationella institutioner och organisationer. I ljuset av denna rapportering finner Europadomstolen att de förhållanden som MSS upplevde i förvaret, även om hans vistelser var kortvariga, är oacceptabla. Europadomstolen anser att den känsla av godtycke, underlägsenhet och ängslan som en sådan vistelse ofta förknippas med, samt den djupa inverkan som sådana missförhållanden otvivelaktigen har på en persons värdighet, vid en samlad bedömning utgör förnedrande behandling i strid med artikel 3. I tillägg får MSS lidande anses accentuerats av den inneboende utsatthet en asylsökande besitter. En enhällig Europadomstol finner således att Grekland i denna del gjort sig skyldigt till en kränkning av artikel 3.

Sökandens levnadsförhållanden i Grekland

Europadomstolen tydliggör inledningsvis att artikel 3, i enlighet med tidigare praxis, inte innebär en generell förpliktelse för traktatsstaterna att tillhandahålla husrum för alla individer inom deras jurisdiktion eller att ge flyktingar ekonomiskt understöd för att möjliggöra en viss nivå av levnadsstandard. Emellertid är grekiska myndigheter skyldiga att följa grekisk lagstiftning varigenom mottagningsdirektivet införts vilket innefattar vissa rättigheter till husrum och rimliga levnadsförutsättningar. Vad MSS anför gentemot grekiska myndigheter är att det, på grund av myndigheternas medvetna gärningar eller försummelser, i praktiken blev omöjligt för honom att åtnjuta dessa rättigheter och tillgodose sina grundläggande behov.

Europadomstolen påpekar vidare att den i tidigare praxis inte har uteslutit möjligheten att en stat kan ha ett ansvar under artikel 3 om en sökande som är helt beroende av statens stöd möter likgiltighet från myndigheterna i en situation av allvarlig utarmning eller nöd vilken är oförenlig med mänsklig värdighet.

MSS har anfört att han i Grekland tillbringat flera månader under extremt fattiga förhållanden utan att kunna tillgodose sina mest grundläggande behov såsom boende, mat och hygien. Dessutom levde han under denna tid i ständig rädsla för att bli angripen och rånad samt utan några som helst förhoppningar om att hans situation skulle komma att förbättras. Vad MSS uppger om sina levnadsförhållanden i Grekland vinner stöd av hur asylsökandens situation i landet beskrivs i tillgänglig rapportering varför Europadomstolen inte ser någon anledning att ifrågasätta hans uppgifter. Europadomstolen finner mot denna bakgrund att MSS levnadsförhållanden i kombination med den utdragna asylprocessen utgör tillräckligt allvarliga omständigheter för att omfattas av artikel 3. Eftersom grekiska myndigheter underlåtit att agera för att avhjälpa MSS situation får de anses ansvariga för den, med artikel 3 oförenliga, situation som han befunnit sig i. Europadomstolen finner därför, med 16 röster mot en, att

Grekland har gjort sig skyldigt till en kränkning av artikel 3.

Hade MSS tillgång till effektiva rättsmedel i Grekland?

En förutsättning för att artikel 13 ska vara tillämplig är att MSS i vart fall har något fog för att påstå att en utvisning till Afghanistan skulle kränka artikel 2 eller 3 i konventionen. Med beaktande av den utbredda bristande säkerheten i Afghanistan och vad MSS lagt fram avseende sina personliga omständigheter anser Europadomstolen att artikel 13 är tillämplig i det aktuella fallet. Med hänvisning till flera rapporter från UNHCR och andra organisationer konstaterar Europadomstolen bl.a. att de skyddsgarantier som finns i den grekiska lagstiftningen i stor utsträckning inte tillämpas i praktiken och att asylprocessen lider av betydande strukturproblem. Till följd av bristerna i prövningen har asylansökande endast ringa möjlighet att få sina ansökningar riktigt prövade. Europadomstolen finner enhälligt att Grekland har gjort sig skyldigt till en kränkning av artikel 13 i förening med artikel 3 p.g.a. bristerna i den grekiska asylprocessen och då MSS riskerade att sändas direkt eller indirekt tillbaka till Afghanistan utan någon föregående egentlig bedömning i sak av hans asylansökan samt utan att ha haft tillgång till ett effektivt rättsmedel. Vid denna utgång är det enligt Europadomstolen inte nödvändigt att särskilt pröva klagomålet enligt artikel 13 i förening med artikel 2.

Har Belgien, med hänsyn till brister i det grekiska asylsystemet, brutit mot artikel 2 och 3 genom att överföra MSS till Grekland?

I Europadomstolens beslut den 2 december 2008 i målet *K.R.S. mot Förenade kungariket* (nr 32733/08) ansåg domstolen att man i avsaknaden av bevis för motsatsen fick utgå från att Grekland levde upp till sina internationella åtaganden avseende asylsökande överförda i enlighet med Dublin II förordningen. Efter beslutet i *K.R.S. mot Förenade kungariket* har emellertid en mängd rapporter och material tillkommit som unisont beskriver brister i den grekiska asylprocessen och förekomsten av direkt eller indirekt *refoulement*. Med hänsyn till denna rapportering anser Europadomstolen att de belgiska myndigheterna visste eller i vart fall borde ha insett att MSS saknade garantier för en noggrann prövning i Grekland. MSS borde därför inte bära hela bevisbördan för att han riskerar att bli utsatt för en bristande asylprövning. Att Europadomstolen inte tidigare stoppade överföringen till Grekland interimistiskt saknar betydelse för bedömningen. Med hänsyn till den information som var tillgänglig vid överföringen till Grekland kunde de belgiska myndigheterna inte utgå ifrån att MSS skulle få en adekvat prövning i Grekland. Tvärtom borde belgiska myndigheter förväntat sig om att grekiska myndigheter tillämpade sin lagstiftning i praktiken. I så fall hade belgiska myndigheter sett att den risk som MSS löpte var tillräckligt verklig och individuell för att falla inom artikel 3. Mot denna bakgrund finner Europadomstolen med 16 röster mot en att överföringen från Belgien till Grekland utgjorde ett brott mot artikel 3. Vid denna utgång saknas anledning att särskilt pröva klagomålet enligt artikel 2.

Belgiens ansvar för missförhållandena i förvaret och de levnadsförhållanden som MSS därefter utsattes för i Grekland

Europadomstolen har redan konstaterat att information om de bristande förhållandena i Grekland var välkänd innan utvisningen. Således får de belgiska myndigheterna anses medvetet ha utsatt MSS för frihetsberövande och levnadsförhållanden som innebar förnedrande behandling. Domstolen finner därför med femton röster mot två att Belgien gjort sig skyldigt till en kränkning av artikel 3 genom att utsätta MSS för förnedrande behandling.

Hade MSS tillgång till effektiva rättsmedel i Belgien?

Europadomstolen finner att den aktuella belgiska processordningen i extremt brådskande ärenden inte motsvarar kraven i Europadomstolens praxis vilken föreskriver att ett oberoende organ ingående kan pröva substansen av en ansökan om att stoppa utvisningen av en asylsökande med hänsyn till skyddet i artikel 3 och tillerkänna lämplig gottgörelse. Den överklagandenämnd som prövar asylärenden i Belgien kan visserligen i extraordinära fall stoppa en utvisning, men i praktiken är prövningen högst begränsad och inriktar sig i huvudsak på att pröva om sökanden förmått lägga fram konkret bevisning om riskerna för att utsättas för en kränkning. Europadomstolen finner således enhälligt att Belgien gjort sig skyldigt till en kränkning av artikel 13 i förening med artikel 3 och att klagomålet enligt

artikel 13 i förening med artikel 2 inte behöver prövas.

Korshänvisning till ECJ C-411/10 och MIG 2010:21